

Doc. dr. Alena Huseinbegović
Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

POSTUPAK ZA DAVANJE DOZVOLE ZA SKLAPANJE BRAKA

Sažetak: Autorica u radu analizira slučajeve, propisane porodičnim zakonodavstvom, u kojima vanparnični sud odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka između osoba kod kojih postoje tzv. otklonjive bračne smetnje. U tom duhu obrađene su odredbe o davanju dozvole za sklapanje braka u slučajevima: maloljetstva, nesposobnosti za rasuđivanje i srodstva po tazbini, uz isticanje kritičkih opservacija na pojedina zakonska rješenja, kao i odgovarajućih pozitivnopravnih rješenja *de lege ferenda*.

Ključne riječi: maloljetstvo, nesposobnost za rasuđivanje, srodstvo po tazbini

1. Uvodna razmatranja

U postupku za davanje dozvole za sklapanje braka, vanparnični sud odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka između određenih osoba kada je zakonom propisano da se brak između njih može zaključiti samo na temelju dozvole suda.¹ Dozvola za zaključenje braka nužna je u određenim slučajevima, koji su propisani Porodičnim zakonima,² da bi se sklopio brak između osoba kod kojih postoje tzv. otklonjive bračne smetnje.

Bračne smetnje (*impedimenta dirimentia*) su negativno određene pretpostavke za punovažnost braka. To su, dakle, činjenice ili okolnosti, izričito određene zakonom, koje ne smiju postojati u momentu sklapanja

1 Čl. 74. Zakona o vanparničnom postupku Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 2/98 i 39/04, 73/05 – u daljem tekstu ZVPFBiH). U Bosni i Hercegovini doneseni su i Zakon u vanparničnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 36/09 – u daljem tekstu ZVPRS) i Zakon o vanparničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 5/01 – u daljem tekstu ZVPBDBiH).

2 U Bosni i Hercegovini u primjeni su entitetski zakoni: Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 35/05, 41/05 u daljem tekstu PZFBiH) i Porodični zakon Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske, broj 54/2002 – u daljem tekstu PZRS), te Porodični zakon Brčko Distrikta BiH, broj 23/07 u daljem tekstu PZBDBiH)

braka, jer ometaju sklapanje punovažnog braka. Ako, ipak, dođe do sklapanja braka uprkos postojanju bračnih smetnji, njihovo postojanje povlači ništavost braka.³

Naše porodično zakonodavstvo predviđa sljedeće bračne smetnje: bračnost (PZFBiH, čl. 10);⁴ oduzeta poslovna sposobnost i nesposobnost za rasuđivanje (PZFBiH, čl. 11); srodstvo: krvno srodstvo (PZFBiH, čl. 12),⁵ srodstvo po usvojenju (PZFBiH, čl. 13)⁶ i srodstvo po tazbini (PZFBiH, čl. 14); maloljetstvo (PZFBiH, čl. 15) i nedostatak volje (PZFBiH, čl. 16).⁷

Zavisno od primjenjenog kriterijuma bračne smetnje se mogu klasificirati u više grupa: 1. otklonjive i neotklonjive - otklonjive smetnje su one za koje sud može dati odbrenje za sklapanje braka, ali samo u slučajevima koji su predviđeni u zakonu (u našem pravu to su maloljetstvo, srodstvo po tazbini i nesposobnost za rasuđivanje), dok se za neotklonjive bračne smetnje ne može dati dispencija; 2. trajne i

3 DRAŠKIĆ, M, *Porodično pravo i prava deteta, novi Porodični zakon Srbije, praksa Evropskog suda za ljudska prava u oblasti Porodičnog prava*, treće izmenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Javno preduzeće „Službeni glasnik“, Beograd, 2007, str. 108

4 Zakonom je izričito propisano da brak ne može sklopiti osoba koja je već u braku. Niko ne može sklopiti novi brak dok mu postojeći nije prestao na zakonom propisan način. Ovo pravilo u funkciji je ostvarenja načela monogamije, koje je usvojilo i naše pravo, kao pozitivnu tekovinu evropske, pa i svjetske pravne civilizacije. Bračnost kao bračna smetnja povlači apsolutnu ništavost braka. Ona je neotklonjiva bračna smetnja, jer postojeći brak neke osobe predstavlja smetnju za sklapanje novog braka. Osim toga, bračnost je privremena bračna smetnja, s obzirom da protekom vremena može prestati. Bračnost je i apsolutna bračna smetnja, jer osoba koja je u braku ne može sklopiti novi brak ni sa jednom drugom osobom. *Ibidem*, str. 109.

5 Odredbom čl. 12. PZFBiH-a propisano je da se brak ne može sklopiti između krvnih srodnika u ravnoj i pobočnoj liniji do četvrtog stepena uključivo. Navedena odredba primjenjuje se i na odnos nastao potpunim usvojenjem. Za opravdanje postojanja ove bračne smetnje navode se: očuvanje dužnog poštovanja između najbližih srodnika, očuvanje reda u porodici i bojazan od rađanja fizički i psihički bolesnog potomstva. O tome više u: TRALJIĆ, N; BUBIĆ, S, *Bračno pravo*, I izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007, str. 50.

6 Prema čl. 13. PZFBiH-a brak ne mogu sklopiti usvojilac i njegov usvojenik u slučaju nepotpunog usvojenja.

7 Brak nije punovažan ako je bračni partner pristao na njegovo zaključenje u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom ili u zabludi o osobnosti drugog bračnog partnera ili o njegovoj bitnoj osobini. U smislu čl. 16. st. 2. PZFBiH-a zabluda o osobnosti postoji kada je bračni partner mislio da stupa u brak s jednom osobom, a stupio je s drugom. Zabluda o bitnoj osobini bračnog partnera postoji kada se radi o osobini, odnosno okolnosti koja bi drugog bračnog partnera odvratila od sklapanja braka da je za nju znao, a posebno u slučaju krajnje opasne i teške bolesti, trajne i neizlječive spolne nemoći, trudnoće žene sa drugim muškarcem i ranije osude zbog krivičnog djela učinjenog protiv dostojanstva osobe i morala (PZFBiH, čl. 16. st. 3).

privremene – trajne smetnje mogu prestati samo smrću (krvno srodstvo), a privremene mogu prestati vremenom; 3. apsolutne i relativne – apsolutne smetnje onemogućavaju sklapanje braka sa bilo kojom osobom (bračnost, nesposobnost za rasuđivanje, maloljetstvo), dok relativne smetnje onemogućavaju sklapanje braka samo s određenom osobom (srodstvo).⁸

U vanparničnom postupku, sud odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka u slučajevima kod kojih između osoba koje žele sklopiti brak postoje tzv. otklonjive bračne smetnje, i to: maloljetstvo, nesposobnost za rasuđivanje i srodstvo po tazbini (v. stav. 2. čl. 11. i čl. 14. i 15. PZFBiH-a).

Naime, brak u pravilu ne može sklopiti osoba kojoj je oduzeta poslovna sposobnost⁹ i koja je nesposobna za rasuđivanje¹⁰ (PZFBiH, čl. 11. st. 1). Izuzetno, sud u vanparničnom postupku može dozvoliti sklapanje braka osobi koja je nesposobna za rasuđivanje ako utvrdi da je

8 TRALJIĆ, N; BUBIĆ, S, *op. cit.*, str. 45-46. O tome više i u: JANJIĆ-KOMAR, M; KORAC, R; PONJAVIĆ, Z, *Porodično pravo*, četvrto izdanje, Izdavačko preduzeće „Nomos“, d.o.o. Beograd, Beograd, 1999, str. 93-94.

9 Poslovna sposobnost je sposobnost da se vlastitim izjavama volje stječu prava i obaveze. Poslovno sposobna osoba može sama sklapati punovažne pravne poslove.. Poslovna sposobnost stječe se punoljetstvom (s navršenih 18 godina života), a odlukom nadležnog vanparničnog suda poslovnu sposobnost, uz ispunjenje ostalih uvjeta, može steći maloljetnik stupanjem u brak s navršenih 16 godina života, kao i maloljetnik stariji od 16 godina koji je postao roditelj. Fizičke osobe mogu biti potpuno poslovno sposobne, djelimično (ograničeno) poslovno sposobne i poslovno nesposobne. Poslovna sposobnost oduzima se punoljetnoj osobi koja zbog duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih droga, senilnosti ili drugih uzroka nije sposobna sama brinuti se o svojim pravima i obavezama. Punoljetnoj osobi koja ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih osoba ograničava se poslovna sposobnost. (PZFBiH, čl. 192. st. 1 i 2). Djelimično poslovno sposobna osoba može sklapati samo poslove manjeg značaja, tj. poslove čije sklapanje je zakonom dopušteno, odnosno čije sklapanje odlukom suda o djelimičnom lišenju poslovne sposobnosti nije zabranjeno, dok su poslovi koje sklope ove osobe bez odobrenja suda pobojni, ali mogu biti osnaženi naknadnim odobrenjem (*negotium claudicans*).

10 Brak, u pravilu, nije punovažan ako ga sklopi osoba koje je nesposobno za rasuđivanje uslijed duševne bolesti (može biti posljedica trovanja, povreda, tumora na mozgu, sifilisa i drugih zaraznih bolesti, nasljedne prirode ili nepoznatih uzroka- npr. šizofrenija), privremene duševne poremećenosti (npr. zloupotreba alkohola ili opojnih sredstava), zaostalog duševnog razvoja (oligofrenija), fizičke i umne nezrelosti (maloljetstvo), staračke izlupjelosti ili nekog drugog razloga. Detaljnije: CVEJIĆ JANČIĆ, O, *Porodično pravo, Prvo izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2009, str. 87. „Moć rasuđivanja se sastoji u shvatanju značaja, u postojećem svetu stvari i odnosa, svojih postupaka i neposrednih posledica tih postupaka, da shvati šta čini i šta može proisteći iz onoga što čini“. Vidjeti: M. STEVANOV, M, „Pravna koncepcija braka“, *Reforma porodičnog zakonodavstva*, Beograd, 1971, str. 290. Prema: JANJIĆ-KOMAR, M; KORAC, R; PONJAVIĆ, Z, *op. cit.*, str. 105.

ona sposobna shvatiti značenje braka i obaveza koje iz njega proizlaze i da je brak očito u njenom interesu (PZFBiH, čl. 11. st. 2).¹¹ Navedena odredba ide u prilog poboljšanja porodičnog pravnog položaja duševnog bolesnika. Osim toga, smatra se da je bračna veza bolesne i zdrave osobe poželjna i sa gledišta poboljšanja toka bolesti mentalnog bolesnika. U vezi s tim postoje istraživanja koja potvrđuju da je u porodici bračnog tipa socioterapija bolesnika uspješnija od one u roditeljskoj porodici, kao mikrosredini. Smatra se da je duševni bolesnik s bračnim partnerom realnije povezan, a manje patološki simbolično, pa je i saradnja socioterapijskog tima sa bračnim partnerom obično bolja.¹²

Odredbama čl. 344. PZFBiH-a propisano je da se postupak za davanje dozvole za sklapanje braka pokreće na prijedlog osobe koja je nesposobna za rasuđivanje, u kojem se navode, pored osobnih podataka o osobama koje žele sklopiti brak, i činjenice na kojima se zasniva prijedlog, te dokazi o iznesenim činjenicama.

U cilju utvrđivanja da li je osoba nesposobna za rasuđivanje u stanju da shvati značaj braka i bračnih obaveza, odnosno da li je brak u njenom interesu, sud će u vanparničnom postupku pribaviti mišljenje zdravstvene ustanove i organa starateljstva, saslušati predlagatelja i osobu sa kojom on želi sklopiti brak, staratelja ili roditelja koji se stara o predlagatelju, te utvrditi osobna svojstva, imovinsko stanje i druge bitne okolnosti koje se odnose na osobu sa kojom predlagatelj namjerava sklopiti brak, a prema potrebi može izvesti i druge dokaze. Sud će, u pravilu, saslušati predlagatelja bez prisustva ostalih učesnika u postupku. Osim toga, sud će, na odgovarajući način, ispitati opravdanost prijedloga za davanje dozvole za sklapanje braka osobi nesposobnoj za rasuđivanje vodeći računa o ostvarivanju ciljeva braka i o zaštiti porodice, kao i o shvaćanjima sredine u kojoj žive osobe koje žele sklopiti brak (PZFBiH, čl. 345).

Protiv rješenja kojim se dozvoljava sklapanje braka osobi nesposobnoj za rasuđivanje žalbu mogu podnijeti predlagatelj, osoba sa kojom želi sklopiti brak, roditelji ili staratelj predlagatelja, te nadležan organ starateljstva, dok protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole žalbu mogu izjaviti predlagatelj i osoba sa kojom on namjerava sklopiti brak (PZFBiH, čl. 347).

11 Za razliku od rješenja u PZFBiH-a, prema čl. 32. PZRS-a i čl. 22. PZBDBiH-a brak ne mogu sklopiti osobe koje zbog duševne bolesti, duševne nerazvijenosti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

12 PERŠIĆ, N, *et al*, „Metodologija socijalizacije psihijatrijskih bolesnika u ekstramuralnim uslovima“, *Neuropsihijatrija*, 1-4/1976. Navedeno prema: JANJIĆ-KOMAR, M; KORAC, R; PONJAVIĆ, Z, *op. cit.*, str. 106.

Osobe nesposobne za rasuđivanje kojima je dozvoljeno sklapanje braka ne mogu brak sklopiti prije pravosnažnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka (PZFBiH, čl. 348). Prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka može se povući do pravosnažnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka (PZFBiH, čl. 349).

Što se tiče sklapanje braka u slučaju srodstva po tazbini, vanparnični sud može dati dozvolu za sklapanje braka srođnicima po tazbini (svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka i maćeha i pastorak), bez obzira da li je prestao brak čijim je sklapanjem nastalo ovo srodstvo, ako utvrdi da za to postoje opravdani razlozi (PZFBiH, čl. 14. st. 2).¹³ Sud je dužan cijeliti sve okolnosti slučaja, i ako nema elemenata izigravanja cilja braka, mogao bi takvim osobama izdati dozvolu za sklapanje braka. Na ovom mjestu značajno je istaći da entitetski Zakoni o vanparničnom postupku, kao i ZVPBDBiH-a, ne sadrže posebne odredbe o postupanju suda u ovim slučajevima, tako da bi *de lege ferenda*, u budućim izmjenama vanparnične procedure, zakonodavac trebao propisati tok postupka u kojem sud odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka srođnicima po tazbini.

ZVPFBiH-a, ZVPRS-a, kao i ZVPBDBiH-a sadrže samo odredbe o postupanju suda u slučaju davanja dozvole za sklapanje braka maloljetnim osobama, što ćemo detaljnije analizirati u nastavku rada.

2. Postupak za davanja dozvole za sklapanje braka u slučaju maloljetstva

2.1. Predmet i cilj postupka

Brak ne može sklopiti osoba koja nije navršila 18 godina života. Samo izuzetno, sud u vanparničnom postupku može dozvoliti sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina života, ako utvrdi da postoje opravdani razlozi, da je ta osoba tjelesno i duševno sposobna za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka i da je brak u njenom interesu (PZFBiH, čl. 15). Dakle, prema odredbama porodičnog zakonodavstva, bračna smetnja maloljetstva iznad 16 godina svrstana je u otklonjive bračne smetnje.¹⁴

¹³ Prema čl. 35. st. 3. PZRS-a prije donošenja odluke o davanju dozvole za sklapanje braka srođnicima po tazbini sud će pribaviti mišljenje organa starateljstva.

¹⁴ „Maloljetstvo kao bračna smetnja ima sljedeća obilježja: a) ona je raskidna smetnja; b) dovodi do apsolutne ništavosti braka, ako ga je zaključio maloljetnik mlađi od 16 godina, a do relativne ništavosti braka, ako ga je zaključio maloljetnik stariji od 16 godina; c) neotklonjiva i otklonjiva bračna smetnja, opet u zavisnosti od uzrasta; d) privremena bračna smetnja jer prestaje punoljetstvom i e) apsolutna bračna smetnja jer djeluje prema svima“. STJEPANOVIĆ, S; ŠAČIROVIĆ, S; MILJEVIĆ, N, *Vanparnica, teorija i praksa, dodatak zemljišne knjige*, Udruženje pravnika Republike

U ZVPFBiH-a nije definirano koje su to „opravdani razlozi“ za davanje dozvole za sklapanje braka, ali bi se moglo reći da su to važni razlozi koji pogoduju zaključenju braka ili ga čine nužnim (npr. da je ženska osoba iz vanbračnog odnosa zatrudnijela, da vjerenici već žive u zajednici života, da imaju zajedničko dijete, da se međusobno pomažu, izdržavaju, da se iskreno vole itd). Prema sudskoj praksi: „Samo protivljenje oba roditelja da se maloljetnoj ženskoj osobi koja je navršila 16 godina života dozvoli stupanje u brak prije punoljetstva, nije razlog za odbijanje zahtjeva, pa će sud izdati dozvolu ako nađe da se radi o maloljetnoj osobi koja je dostigla tjelesnu i duševnu zrelost potrebnu za vršenje prava i dužnosti u braku i ako to odgovara interesima maloljetnika“ (Okružni sud u Kragujevcu, Gž.388/78).¹⁵

Odredbama čl. 323 i čl. 324. PZFBiH-a određeno je da je u vanparničnom postupku u kojem se odlučuje o osobnim i porodičnim stvarima učesnika, pa time i u postupku davanja dozvole za sklapanje braka, mjesno nadležan sud na čijem području osoba u čijem se interesu postupak vodi ima prebivalište, a ako nema prebivalište, sud na čijem području ta osoba ima boravište. Ako se, pak, u toku postupka izmijene okolnosti na kojima je zasnovana mjesna nadležnost suda, sud koji vodi postupak može predmet ustupiti sudu koji je prema izmijenjenim okolnostima mjesno nadležan, ako je očigledno da će se pred tim sudom postupak lakše provesti, ili ako je to u interesu osoba o kojim sud vodi naročitu brigu. Kada se predmet ustupa drugom sudu u interesu osoba o kojima sud vodi naročitu brigu, sud mora prije ustupanja predmeta pozvati organ starateljstva, da se u određenom roku izjasni o svrsishodnosti ustupanja. Ako organ starateljstva u ostavljenom roku ne dostavi svoje mišljenje, sud će postupiti prema okolnostima slučaja, vodeći računa o interesima ovih osoba.

2.2. Pokretanje i tok postupka

Odredbom čl. 75. st. 1. ZVPFBiH-a određeno je da se postupak za davanje dozvole za sklapanje braka pokreće na prijedlog maloljetne osobe. Iako se u ovoj odredbi maloljetna osoba kao ovlaštenik za pokretanje postupka spominje u jednini, kao jedinka, ne može se isključiti mogućnost da maloljetstvo kao bračna smetnja može postojati na strani obje osobe koje žele da stupe u brak, te bi im se u tom slučaju trebalo omogućiti da podnesu zajednički prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka.¹⁶

Srpske, Banja Luka, 2010, str. 44.

15 Vidjeti: ČIZMIĆ, J; TAJIĆ, H, *Komentar Zakona o vanparničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Privredna štampa doo, Sarajevo, 2011, str. 160.

16 Vidjeti: ČIZMIĆ, J; TAJIĆ, H, *op. cit.*, str. 161.

Međutim, imajući u vidu da se doslovnim tumačenjem odredbe čl. 75. st. 1. ZVPFBiH-a može izvesti i zaključak da oba maloljetna buduća bračna supružnika ne mogu podnijeti zajednički prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka, smatramo da bi *de lege ferenda* navedenu odredbu trebalo precizirati, odnosno dopuniti, tako da bi trebalo da glasi: „Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka pokreće se na prijedlog maloljetne osobe, a ako su obje osobe koje žele sklopiti brak maloljetne, postupak se pokreće njihovim zajedničkim prijedlogom“.¹⁷

Prijedlog za pokretanje postupka za davanje dozvole za sklapanje braka treba da sadrži: osobne podatke o osobama koje žele da stupe u brak, osobne podatke o roditeljima predlagatelja, činjenice na kojima se zasniva prijedlog i dokaze o iznesenim činjenicama (ZVPFBiH, čl. 75. st. 2).

Radi utvrđivanja odlučujućih činjenica, sud će u vanparničnom postupku, na odgovarajući način, ispitati sve okolnosti koje su od značaja za utvrđenje da li postoji slobodna volja i želja maloljetnika da stupe u brak, kao i da li je maloljetna osoba tjelesno i duševno sposobna za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka (ZVPFBiH, čl. 76. st. 1).

Sud će, u pravilu, uvijek saslušati maloljetnika radi utvrđivanja da li postoji njegova slobodna volja i želja da stupi u brak, da li je sposoban da shvati ozbiljnost obaveza koje proizlaze iz braka, da li postoje opravdani razlozi za sklapanje braka prije punoljetstva i sl., i to bez prisustva ostalih učesnika u postupku, kako ne bi na njega vršili utjecaj prilikom davanja izjave. (ZVPFBiH, čl. 76. st. 3).¹⁸

U cilju pravilnog utvrđenja da li je maloljetnik dostigao tjelesnu i duševnu zrelost potrebnu za vršenje prava i dužnosti u braku, sud će u toku postupka pribaviti nalaz i mišljenje zdravstvene ustanove, mišljenje organa starateljstva, saslušati će predlagatelja i osobu sa kojom želi da stupi u brak, roditelja ili staratelja, odnosno usvojitelja predlagatelja, a po potrebi može da izvede i druge dokaze. Sud neće saslušati roditelja kome je oduzeto roditeljsko pravo, a na osnovu slobodne ocjene odlučiti će da li će saslušati roditelja koji bez opravdanih razloga ne vrši roditeljsko pravo (ZVPFBiH, čl. 76. st. 2).¹⁹

17 Slična formulacija predviđena je u čl. 80. Zakona o vanparničnom postupku Srbije („Službeni glasnik RS“, br. 25/82, 48/88, 46/95, 18/05): „Postupak se pokreće prijedlogom lica koje ne ispunjava zakonom propisani uslov za zaključenje punovažnog braka, a kada ni jedno od lica koje žele da zaključe brak ne ispunjava propisani uslov, postupak se pokreće njihovim zajedničkim prijedlogom“.

18 Detaknije: ČIZMIĆ, J; TAJIĆ, H, *op. cit.*, str. 163.

19 U posljednjem slučaju prijedlog podnosi maloljetnik čiji se roditelji formalno nisu razveli, a faktički je bračna zajednica prekinuta i oni ne žive zajedno, a otac ili majka ne kontaktiraju sa djetetom, u ovom slučaju predlagačem. Prema čl. 76. st.

Mada odredbe ZVPFBiH-a ne zahtjevaju saglasnost roditelja, staratelja i usvojitelja za sklapanje braka, njihovo saslušanje je bitno za utvrđenje činjenica koje se odnose na ličnost maloljetnika, njegovu zrelost, imovinske prilike, sposobnost za samostalan život, uvjete stanovanja budućih supružnika, osiguranje egzistencije i dr., a relevantne su za donošenje odluke suda.²⁰

Prema odredbi čl. 76. st. 4. ZVPFBiH-a sud je dužan da utvrdi i osobna svojstva, imovinsko stanje i druge bitne okolnosti koje se odnose na osobu sa kojom predlagatelj želi da stupi u brak.

U toku postupka sud će na odgovarajući način ispitati opravdanost prijedloga za davanje dozvole za sklapanje braka vodeći računa o ostavarivanju ciljeva braka i o zaštiti porodice, kao i o važećim shvatanjima sredine u kojoj žive osobe koje žele da stupe u brak (ZVPFBiH, čl. 76. st. 5).

2.3. Donošenje odluke i pravni lijekovi

Odredbom čl. 77. ZVPFBiH-a određuju se adresati kojima je sud dužan dostaviti rješenje kojim odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka.

Rješenje o davanju dozvole za sklapanje braka sud je dužan dostaviti predlagatelju i osobi sa kojom predlagatelj želi da stupi u brak, roditeljima, odnosno starateljima predlagatelja i nadležnom organu starateljstva (ZVPFBiH, čl. 77. st. 1).

Rješenje kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka dostavlja se predlagatelju (ZVPFBiH, čl. 77. st. 2), mada u literaturi postoje mišljenja da bi se ovo rješenje trebalo dostaviti i osobi s kojom je predlagatelj namjeravao stupiti u brak, budući da su njihovi pravni i drugi interesi u pogledu rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka identični.²¹

Prema odredbi čl. 78. ZVPFBiH-a protiv rješenja kojim se dozvoljava sklapanje braka žalbu mogu da izjave svi učesnici u postupku – predlagatelj,

2. ZVPFBiH-a sud ima mogućnost da takvog roditelja uopšte ne sasluša, što bi značilo da sud nije ni dužan da ga obavještava o ročištima. Po mišljenju pojedinih autora sud ne bi trebao saslušati ni onog roditelja koji živi i radi u inostranstvu, iako on iz opravdanih razloga ne vrši roditeljsko pravo. Tako: MILIJEVIĆ, N, *Modul 8, Građanska oblast, Vanparnični postupak*, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2006, str. 61.

20 Tako: ZEČEVIĆ, E., *Porodični odnosi*, Sarajevo, 2005, str. 70. Prema: ČIZMIĆ, J; TAJIĆ, H, *op. cit.*, str. 162.

21 ČIZMIĆ, J; TAJIĆ, H, *op. cit.*, str. 165.

osoba s kojom predlagatelj želi stupiti u brak, roditelji, odnosno staratelji predlagatelja i nadležni organ starateljstva.

S druge strane, protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka, žalbu može izjaviti samo predlagatelj. U vezi s tim, u pravnoj nauci se ističe ispravno mišljenje da bi u nekoj od narednih reformi vanparničnog postupka trebalo razmisliti o mogućnosti da pravo na izjavljivanje žalbe protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka treba imati i osoba sa kojom je predlagatelj namjeravao stupiti u brak. U prilog ovog gledišta ističe se više argumenata. Prije svega, posljedice i učinci rješenja kojim se odbija davanje dozvole za sklapanje braka negativno se reflektuju na interese i očekivanja osobe sa kojom je predlagatelj namjeravao sklopiti brak. Nelogično je da zakonska rješenja daju ovlaštenje ovoj osobi da može izjaviti žalbu protiv rješenja kojim se dozvoljava sklapanje braka i koje joj ide u prilog, dok u suprotnoj situaciji žalba nije dopuštena. Najvažniji argument u prilog tvrdnji da bi se pravo na izjavljivanje žalbe trebalo dozvoliti i osobi sa kojom je predlagatelj namjeravao stupiti u brak je činjenica da PZFBiH-a, koji je u odnosu na ZVPFBiH-a *lex specialis i lex posterior*, određuje da protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka osobi nesposobnoj za rasuđivanje žalbu mogu izjaviti predlagatelj i osoba s kojom on namjerava sklopiti brak, tako da nema opravdanog razloga za različito uređenje u slučaju prava na žalbu protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za sklapanje braka maloljetnoj osobi.²²

Odredbom čl. 79. ZVPFBiH-a određuje se suspenzivni učinak rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka. Naime, osobe kojima je dozvoljeno sklapanje braka ne mogu brak zaključiti prije pravosnažnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka.

Prema odredbi čl. 80 ZVPFBiH-a prijedlog za davanje dozvole za sklapanje braka može se povući do pravosnažnosti rješenja o davanju dozvole za sklapanje braka.

3. Zaključak

U postupku za davanje dozvole za sklapanje braka, vanparnični sud odlučuje o dozvoli za sklapanje braka između osoba kod kojih postoje tzv. otklonjive bračne smetnje. Bračne smetnje (*impedimenta dirimentia*) su činjenice ili okolnosti, izričito određene zakonom, koje ne smiju postojati

²² *Ibidem*, str. 166.

u momentu sklapanja braka, jer ometaju sklapanje punovažnog braka, a njihovo postojanje povlači nevažnost (apsolutnu i relativnu) braka.

U vanparničnom postupku sud odlučuje o davanju dozvole za sklapanje braka u slučajevima koji su propisani porodičnim zakonodavstvom, i to: maloljetstvo, nesposobnost za rasuđivanje i srodstvo po tazbini.

S obzirom da ZVPFBiH-a sadrži samo odredbe o postupanju suda u slučaju odlučivanja o davanju dozvole za sklapanje braka maloljetnim osobama, u radu je posebna pažnja posvećena ovom postupku.

Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka maloljetnika pokreće se po načelu dispozitivnosti – prijedlogom maloljetne osobe (ZVPFBiH, čl. 75. st. 1). S obzirom da se u ovoj odredbi maloljetna osoba spominje u jednini, kao jedinka, a postoji mogućnost da su obje osobe koje namjeravaju stupiti u brak maloljetne, u radu se predlaže da bi u budućim izmjenama vanparnične procedure odredbu čl. 75. st. 1. ZVPFBiH-a trebalo precizirati, odnosno dopuniti, tako da bi trebalo da glasi: „Postupak za davanje dozvole za sklapanje braka pokreće se na prijedlog maloljetne osobe, a ako su obje osobe koje žele sklopiti brak maloljetne, postupak se pokreće njihovim zajedničkim prijedlogom“.

Osim toga, u radu se ističe ispravno gledište po kojem bi *de lege ferenda* trebalo razmisliti o mogućnosti da pravo na izjavljivanje žalbe protiv rješenja o odbijanju prijedloga za davanje dozvole za sklapanje braka, osim maloljetnika, treba imati i osoba sa kojom je predlagatelj namjeravao stupiti u brak.

Imajući u vidu da ZVPFBiH-a ne sadrži posebne odredbe o postupanju suda pri odlučivanju o davanju dozvole za sklapanje braka srođnicima po tazbini, u radu se predlaže da bi *de lege ferenda* u budućim izmjenama vanparničnog zakonodavstva trebalo predvidjeti i odredbe koje uređuju navedeni postupak.

Assistant Professor, Alena Huseinbegović, LL.D.

PROCEDURE FOR GRANTING MARRIAGE PERMISSION

Summary

In this paper, the author analyzes the cases defined in family law, where non-contentious court decides on granting permission for marriage of persons between whom there exist the so called eliminable obstacles for marriage. In this spirit, the paper covers provisions on granting permission for marriage in cases of minors, mental incapacity and affinity relationships, by emphasizing critical observations on certain legal decisions, including the appropriate positive legal solutions *de lege ferenda*.

Key words: minority, mental incapacity, affinity relationship